

Wybór zawodu a przyszła praca

- możliwości zdobywania kwalifikacji zawodowych

Problem, jaki kryje się za pytaniem „Co chcesz robić w życiu? Kim będziesz?”, polega na tym, że zakładamy, iż istnieje linearny ciąg pomiędzy naszym dyplomem a pracą zawodową. Pokusa linearnego myślenia jest przemożna i niejako wbudowana w nasz system myślenia.

Jeśli ktoś wybiera się do szkoły ekonomicznej myślimy, że będzie pracował jako księgowy, doradca finansowy czy makler.

Jeśli inna osoba zamierza uczyć się w szkole o profilu artystycznym, nasz schemat myślenia podpowiada, że jest to przyszły grafik, projektant mody czy muzyk.

Ten sposób myślenia ma swoje korzenie jeszcze w początkach XX wieku, kiedy to wymyślono podejście do problemu wyboru zawodu oparte na zasadzie „cechy i czynnika”

Wybór zawodu traktowany jest tutaj jako jednorazowa decyzja - człowiek musi poznać siebie oraz świat swojej przyszłej pracy. Jego zdolności, zainteresowania i możliwości powinny być dopasowane do wymagań wybranego zawodu. Wybór zawodu jest związany jedynie z wewnętrznymi cechami i zainteresowaniami człowieka.¹

Linearna ścieżka wyboru zawodu w niektórych przypadkach rzeczywiście się sprawdza. Niektórzy posiadacze dyplomów psychologii zostają psychologami, a niektóre osoby kończące filologię angielską zostają nauczycielami języka angielskiego. Często jednak rzeczywistość nie chce się dostosować do wymogów tradycyjnej drogi linearnej. Ponadto, ścieżka ta utrudnia myślenie szerszymi kategoriami o swoich wyborach i skuteczne otwarcie się na nowe możliwości, jakie przynosi XXI wiek.

Osoby, które podchodzą do swojej kariery zawodowej w sposób linearny myślą po prostu : „Mój dyplom określa mój zawód”.

Czasem jesteśmy tak skupieni na dążeniu do jednego celu, że ignorujemy lub wręcz odrzucamy inne pojawiające się opcje. Przypadkowe wydarzenia często wpływają

¹ Paszkowska-Rogacz A., Psychologiczne podstawy wyboru zawodu. Przegląd koncepcji teoretycznych, KOWEZIU, Warszawa 2003.

na nasze życiowe decyzje i wybór kariery zawodowej bardziej niż starannie przemyślane plany i kalkulacje. Nieoczekiwane spotkanie albo takie, które nie doszło do skutku, zmiana miejsca zamieszkania, nowi znajomi – tego typu doświadczenia nierzadko mają wpływ na podejmowane decyzje zawodowe.

Badania przeprowadzone przez Johna Krumboltza i Ala Levina wykazały, iż niemal 70% absolwentów uniwersytetu opiera swoje wybory zawodowe w znacznym stopniu na nieplanowanych wydarzeniach². Można to porównać do tzw. efektu motyla – stosunkowo drobny incydent u początku procesu może wywołać poważne zmiany w długoterminowych planach. Na przykład student psychologii podejmuje dorywczą, wakacyjną pracę w dziale marketingu. Wykorzystuje tam swoją wiedzę z zakresu psychologii, socjologii, pracując początkowo w niewielkich projektach. Świetnie dogaduje się z pracownikami firmy, jego pomysły docenia kierownictwo proponując mu etat w firmie. W ten sposób jego zawodowa droga powoli oddala się od stanowiska psychologa.

Podobnie jak złożone czynniki kształtują pogodę, tak droga do przyszłego zawodu może być skomplikowana i zawierać wiele rodzajów oddziałujących na nią zmiennych, np. rodzina, poziom wykształcenia, umiejętności, uzdolnienia, aktualna sytuacja na rynku pracy itd.

I podobnie jak z pogodą, prognozowanie tego co będzie jutro jest znacznie łatwiejsze od odpowiedzi na pytanie jak będzie wyglądała sytuacja za rok czy dwa.

W miarę rozwijania się planów zawodowych napotykamy zmienne (ludzi, sytuacje...) które kierują naszą uwagę w różnych kierunkach. Pojawia się coś lub ktoś, kto napędza nas w zupełnie niezwykły sposób w stronę, o której wcześniej nie mieliśmy pojęcia.

A jeżeli nie określiliśmy celu swojej kariery zawodowej, nie wybraliśmy jeszcze precyzyjnie kierunku? Najważniejsze to stworzyć elastyczny plan zawodowego rozwoju, dostosowywać się do zmian nie zostając przez nie pokonanym. Otwierać się na możliwości, pamiętając o tym że ma się kontrolę i tworzy się każdy dzień swojego życia.

Wiedza nabyta w jednej dziedzinie, częstokroć może być zastosowana w całkiem innych okolicznościach. Na przykład ucząc się historii o potopie szwedzkim z lat 1655-1660 możemy tą sama wiedzę wykorzystać podczas lekcji języka polskiego

² Brookes K., Jaki wybrać zawód? Zaplanuj swoją przyszłość, OW Branta, Bydgoszcz 2010, s.20.

omawiając trylogię Henryka Sienkiewicza (Potop, Ogniem i mieczem, Pan Wołodyjowski) i odwrotnie: lektura powieści pozwala ożywić i uplastyczyć wiedzę historyczną. Nasz umysł jest w stanie eksplorować różne terytoria – wiedza chemiczna może usprawnić nasze rozumowanie dotyczące problemów z dziedziny biologii, medycyny a sztuka pozwala usprawnić działalność terapeutyczną.

Pracownia Ewaluacji Jakości Kształcenia Uniwersytetu Warszawskiego przeprowadziła pilotażowe badania na grupie 4 tys. swoich absolwentów roku 2009 i 2010, z których wynika kilka istotnych faktów³:

Co piąty badany (20,4%) jest absolwentem więcej niż jednego kierunku studiów. Z analizy badań można wywnioskować, że ilość otrzymanych dyplomów nie była czynnikiem istotnie wpływającym na status edukacyjny, czy zawodowy respondentów. Badani jednocześnie podkreślili, że najważniejsze w zdobyciu zatrudnienia są umiejętności interpersonalne (37%), motywacja do pracy (36%) i ex aequo rekomendacja i polecenie przez innych oraz doświadczenie zawodowe (32%).

Na pytanie o zgodność wykonywanej pracy ze skończonymi kierunkami studiów najczęściej, bowiem 44% absolwentów nauk matematyczno-przyrodniczych potwierdziło taką kompatybilność, następnie 28% absolwentów nauk humanistyczno-filologicznych i tylko 25% kierunków społeczno-politologicznych.

System edukacyjny w Polsce umożliwia praktycznie wszystkim zainteresowanym osobom zdobywanie kwalifikacji zawodowych przez całe życie. Wybór zawodu i nabywanie nowych umiejętności zawodowych nie musi już być jednorazową i nieodwracalną decyzją.

ZMIANA MODELU SZKOLNICTWA⁴

Od roku szkolnego 2012/13 nauka w liceach ogólnokształcących, technikach i zasadniczych szkołach zawodowych jest powiązana z nauką w gimnazjach. Ogólnokształcące treści tam rozpoczęte będą kontynuowane w pierwszych latach

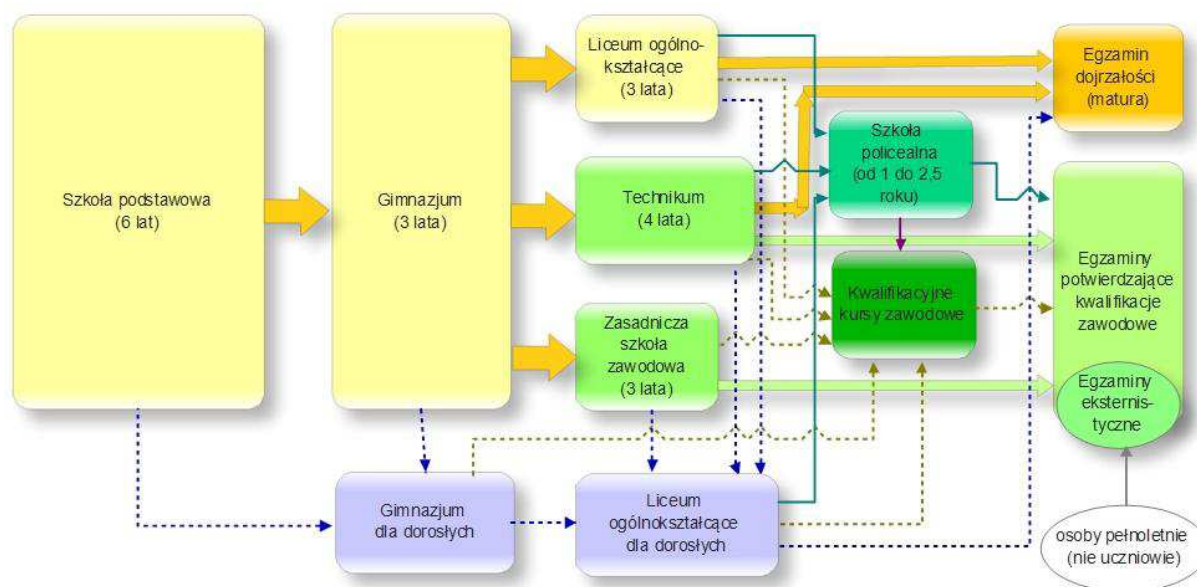
³ http://pejk.uw.edu.pl/index.php?display=04_monitorowanie

⁴ Źródło: Lelińska K., Zawodownawstwo z uwzględnieniem zmian w systemie kształcenia zawodowego (materiały szkoleniowe), Łódź 2012, s. 16-18.

na poziomie podstawowym. W technikum i zasadniczej szkole zawodowej uczniowie będą mieli do opanowania te same zagadnienia z kształcenia ogólnego na poziomie podstawowym co uczniowie w pierwszej klasie liceum. Dzięki takim zmianom absolwenci zasadniczych szkół zawodowych w nowym modelu, aby uzyskać wykształcenie średnie mogą kontynuować naukę w liceach ogólnokształcących dla dorosłych bezpośrednio od klasy drugiej.

Nauka w liceum ogólnokształcącym i zasadniczej szkole zawodowej ma trwać 3 lata, w technikum 4 lata, a w szkole policealnej od 1 do 2,5 roku.

Wykres: Nowy model kształcenia zawodowego:⁵

Opracowanie: J. Ksieniewicz

Nowością w nowym systemie kształcenia zawodowego jest wprowadzenie **kwalifikacyjnych kursów zawodowych** (tzw. formy kursowe). Pracodawcy będą mogli zlecać szkołom ich przeprowadzenie. Dzięki temu placówki oświatowe łatwiej dostosują ofertę kształcenia do potrzeb rynku pracy. W kursach zawodowych będą mogli uczestniczyć uczniowie, absolwenci i osoby dorosłe spoza znowelizowanego systemu kształcenia. Przepisy dotyczące szkolnictwa zawodowego umożliwią

⁵ Źródło: Lelińska K., op.cit., s.17

również łączenie szkół zawodowych w centra kształcenia zawodowego i ustawicznego. Szkoły, które do tej pory kształciły swoich uczniów na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, technikum czy szkoły policealnej, będą mogły organizować kształcenie w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych.

W wyniku tych zmian zostały zlikwidowane licea uzupełniające, technika uzupełniające oraz licea profilowane. Osoby pełnoletnie, które zechcą uzyskać wykształcenie średnie, będą mogły kontynuować naukę w liceach ogólnokształcących dla dorosłych.

KWALIFIKACYJNY KURS ZAWODOWY

Kwalifikacyjny kurs zawodowy to taki kurs, którego program nauczania uwzględnia podstawę programową kształcenia w zawodach w zakresie jednej kwalifikacji, i którego ukończenie umożliwia przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie tej kwalifikacji.

Zgodnie z reformą Ministerstwa Edukacji Narodowej, od września 2012 r. w system oświaty zostają włączone kwalifikacyjne kursy zawodowe dla osób dorosłych. Na kwalifikacyjnych kursach zawodowych osoby dorosłe będą mogły **zdobyć lub uzupełnić kwalifikacje zawodowe** oraz uzyskać **tytuł technika** w danym zawodzie.

- **Tytuł zawodowy** można uzyskać mając świadectwo potwierdzające kwalifikacje w zawodzie i ukończoną minimum zasadniczą szkołę zawodową lub kurs kompetencji ogólnych na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej *
- **Tytuł technika** można uzyskać mając świadectwo potwierdzające wszystkie kwalifikacje przewidziane w danym zawodzie i ukończoną szkołę średnią (nie trzeba mieć matury)

* Kurs kompetencji ogólnych jest przeznaczony dla osób które mają ukończone gimnazjum bądź ośmioletnią szkołę podstawową i chcą uzyskać dyplom w zawodzie a nie mają wykształcenia ogólnego na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej lub szkoły ponadgimnazjalnej.

Absolwent kursu, otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu kursu kompetencji ogólnych na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej

Następnie przystępuje do zewnętrznych egzaminów eksternistycznych przeprowadzanych przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną.

Osoba, która zda egzaminy eksternistyczne z zakresu wszystkich przedmiotów wymienionych niżej uzyskuje tym samym potwierdzenie wykształcenia ogólnego na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej

Plan nauczania z zakresu kształcenia ogólnego dla zasadniczej szkoły zawodowej:

- a) język polski - 160 godzin,
- b) język obcy nowożytny - 130 godzin,
- c) historia - 60 godzin,
- d) wiedza o społeczeństwie - 30 godzin,
- e) podstawy przedsiębiorczości - 60 godzin,
- f) geografia - 30 godzin,
- g) biologia - 30 godzin,
- h) chemia - 30 godzin,
- i) fizyka - 30 godzin,
- j) matematyka - 130 godzin,
- k) informatyka - 30 godzin

Nowy system kształcenia zawodowego umożliwia zwiększenie mobilności zawodowej osób dorosłych oraz szybsze reagowanie na potrzeby rynku pracy i gospodarki. W obrębie pokrewnych zawodów wymagane są często te same kwalifikacje – co oznacza, że osoba, która zdobędzie kilka pokrewnych kwalifikacji będzie mogła wykonywać więcej niż jeden zawód.

Jeżeli osoba przedstawi wszystkie świadectwa kwalifikacyjne oraz uzyska odpowiedni poziom wykształcenia ogólnego, otrzyma dyplom potwierdzający zdobycie pełnego zawodu. Otrzymuje także wydany w języku obcym suplement do dyplomu, co pozwoli przekazać pracodawcy w dowolnym kraju UE informację o zakresie potwierdzonej wiedzy, umiejętności i posiadanych kompetencjach.

Absolwent kursu otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu kwalifikacyjnego kursu zawodowego. Następnie przystępuje do zewnętrznego egzaminu zawodowego przeprowadzanego przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną.

Osoba, która ukończy kwalifikacyjny kurs zawodowy i zda egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie w zakresie danej kwalifikacji, otrzymuje świadectwo potwierdzające kwalifikacje w zawodzie. Zdobycie kwalifikacji składających się na dany zawód (K1, K2, K3) oraz wykazanie posiadania wykształcenia średniego daje możliwość uzyskania dyplomu technika a więc zdobycie pełnego zawodu.

PRZYKŁAD:

W zawodzie ELEKTRYK można wyodrębnić dwie kwalifikacje:

K1. Montaż i konserwacja instalacji elektrycznych, np. montaż w (na) ścianach pomieszczeń mieszkalnych kabli elektrycznych zasilających i oświetleniowych, montaż gniazd i wyłączników, montaż lamp oświetleniowych, montaż liczników energii elektrycznej, itd.

K2. Montaż i konserwacja maszyn i urządzeń elektrycznych, np. montaż silnika lub programatora w pralce automatycznej, montaż magnetronu w kuchence mikrofalowej, montaż termostatu w lodówce, itd.

Aby uzyskać tytuł elektryka należy zdać dwa egzaminy potwierdzające powyższe kwalifikacje w zawodzie oraz ukończyć zasadniczą szkołę zawodową (lub kurs kompetencji ogólnych na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej oraz zdać egzamin w zakresie kompetencji ogólnych)

W zawodzie TECHNIK ELEKTRYK wyodrębniono trzy kwalifikacje:

K1. Montaż i konserwacja instalacji elektrycznych

K2. Montaż i konserwacja maszyn i urządzeń elektrycznych

K3. Eksploatacja maszyn, urządzeń i instalacji elektrycznych, np. naprawa uszkodzonego sprzętu AGD, regulacja i kontrola pracy systemów inteligentnych domów, tj. systemów alarmowych, sterowania oświetleniem, ogrzewaniem, klimatyzacją, itd.

Aby uzyskać tytuł technika elektryka należy zdać trzy egzaminy potwierdzające wyższe kwalifikacje w zawodzie oraz ukończyć szkołę średnią

EGZAMINY POTWIERDZAJĄCE KWALIFIKACJE ZAWODOWE

Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie – to egzamin umożliwiający uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe lub świadectwa potwierdzającego kwalifikację w zawodzie – jeżeli został przeprowadzony w zakresie jednej kwalifikacji.

Zasady przeprowadzania egzaminów określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie egzaminów eksternistycznych, z dnia 11 stycznia 2012 (Dz. U. z 2012 r., poz. 188)

DYPLOM POTWIERDZAJĄCY KWALIFIKACJE ZAWODOWE

Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w określonym zawodzie będzie mogła uzyskać osoba, która posiada wykształcenie średnie i świadectwa potwierdzające kwalifikacje zawodowe. Osoba, która posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe i świadectwa potwierdzające kwalifikacje zawodowe, będzie posiadała uprawnienia do wykonywania zawodu w zakresie danej kwalifikacji zawodowej.

Akty prawne dotyczące zmian w szkolnictwie zawodowym i kształceniu dorosłych⁶:

- USTAWA o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 205, poz. 1206) z dnia 19 sierpnia 2011 r. ;
- Rozporządzenie MEN w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego z dnia 23.12.2011 r. ;
- Rozporządzenie MEN w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach z dnia 07.02.2012 r. ;
- Rozporządzenie MEN w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych z dnia 20.01.2012 r. ;

⁶ Można się z nimi zapoznać np. na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (www.cke.edu.pl) lub Ministerstwa Edukacji Narodowej (www.men.gov.pl)

- Rozporządzenie MEN w sprawie egzaminów eksternistycznych z dnia 11 stycznia 2012 r.;
- Rozporządzenie MEN w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych z dnia 11 stycznia 2012 r.;
- Rozporządzenie MEN zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy, przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych z dnia 24 lutego 2012 r.

Opracowanie: Mariusz Kubat

Bibliografia:

1. Brookes K., *Jaki wybrać zawód? Zaplanuj swoją przyszłość*, OW Branta, Bydgoszcz 2010
2. Lelińska K., *Zawodoznawstwo z uwzględnieniem zmian w systemie kształcenia zawodowego (materiały szkoleniowe)*, Łódź 2012.
3. Paszkowska-Rogacz A., *Psychologiczne podstawy wyboru zawodu. Przegląd koncepcji teoretycznych*, KOWEZIU, Warszawa 2003.

Netografia:

1. http://pejk.uw.edu.pl/index.php?display=04_monitorowanie – dostępna w dniu 21.12.2012r.